

ETIK – HELT PRAKTISK!

– ET EKSEMPEL FRA DEN PÆDAGOGISKE VERDEN

DET PÆDAGOGISKE ARBEJDE

Når man taler overordnet om pædagogens arbejdsområder, kan man sige, at pædagoger dagligt har ansvaret for en lang række forskellige brugere, der har brug for pædagogens hjælp. Det spænder lige fra daginstitutioner, børnehaver, vuggestuer, skoler, væresteder for hjemløse til psykiatriske afdelinger og alle mulige andre steder, hvor der er brug for såkaldte "varme hænder" i vores samfund. Noget af det vigtigste, pædagogen skal, er at knytte relationer til de forskellige mennesker, pædagogen møder, og forsøge at skabe så ligeværdige relationer som muligt, med respekt og ret til selvbestemmelse hos den enkelte. Det bliver ofte pædagogen, som sætter dagligdagens rammer og derved kommer til at bestemme – bevidst og til tider ubevidst – hvilke *værdier*, der skal være gældende i mødet med det menneske, pædagogen står overfor. Vil pædagogen f.eks. sætte sig ordentlig ind i personens religiøse forståelse af verden eller i stedet lade personens religiøse forståelse være udenfor mødet? Vil pædagogen forsøge at støtte personen hen imod et særligt samfundssyn og en særlig forståelse af "det gode liv", som f.eks. at personen skal finde arbejde, normaliseres osv.? Eller er der en helt tredje livsanskuelse, der skal mødes og rummes? Dette kan kaldes etiske refleksioner, som pædagogen er nødt til at tage stilling til, for at finde de værdier der bliver vigtige i den pågældende situation.

Se film 1

MATERIALET HER

Det materiale, du sidder med her, vil give dig noget teoretisk viden om etik, nogle øvelser at reflektere over og nogle cases at arbejde med.

Som helhed vil materialet vise dig, hvordan etikken er meningsfuld og et centralt omdrejningspunkt i arbejdet med andre mennesker. Her tages der udgangspunkt i det pædagogiske felt, men etik vil altid være relevant uanset, hvilket erhverv det måtte være.

Hvordan definerer vi begrebet etik?

For at forstå, hvad etik egentlig er, kan det være en fordel at se på, hvad selve ordet betyder. Ordet etik stammer fra det græske ord *ethos*, der betyder sædvane eller skik og altså en særlig måde at være og opføre sig på. Dermed er etik hvordan man bør opføre sig. Det er på den baggrund, at etik ofte har været en del af de religiøse retningslinjer for, hvordan man skal agere, idet de enkelte religioner hver især har defineret "de rette" skikke og måder at være på i de samfund, hvor de har været dominerende.

Etik har en meget tæt forbindelse til det, vi kalder værdier. Det at have værdier anses for at være det, vi er opdraget til at se som værende rigtigt eller forkert – både i forhold til os selv og vores omverden. Værdier kan betyde noget forskelligt, alt efter hvilken kultur man kommer fra, idet forskellige kulturer tillægger værdi forskellig betydning og indhold.

For eksempel kan en person vælge at lægge stor værdi i det at klare sig godt på sin uddannelse og få gode karakterer, mens moster Odas fødselsdag har meget lidt værdi. Omvendt kan en anden person have en stærk værdi i vigtigheden af moster Odas fødselsdag, hvor det at få gode karakterer får en sekundær værdi. En værdi kan også være, at man gerne vil være med i en gruppe, hvor man ved, man får gode karakterer. Her bliver etikken en overvejelse over, om der kunne være vigtigere værdier, som f.eks. at alle i klassen skal inkluderes og føle sig velkomne? Dette kan skabe et etisk dilemma, hvor der er både for og imod i forhold til, hvad der er det rette.

Det vil sige, at etik ofte handler om en refleksion over den dagligdags måde, vi vælger at agere og være på, og om hvordan vi tilgår de dilemmaer, der kan opstå i vores liv. Dermed bliver værdier og etik sammenkoblet med det, vi kan kalde livsanskuelser, som vi vil kigge nærmere på i næste afsnit.

Men først en lille øvelse.

Øvelse 1

Hos den berømte teolog og filosof, Søren Kirkegaard (1813 – 1855), er udgangspunktet for den etiske tænkning altid subjektet, dvs. én selv. Derfor handler de første øvelser i dette materiale om at undersøge, hvad man selv synes er vigtigt, og hvor man således selv står værdimæssigt. Det vil sige, at I skal starte med at forstå jeres egne værdier og dermed jeres egen etik.

Se næste side.

MINE VÆRDIER (Parøvelse med sidemakker)

1. Øvelse

Målet med øvelsen er at reflektere over og skabe bevidsthed om de ting der giver værdi i dit liv. Det kan f.eks. være, hvordan du mener, man skal møde andre mennesker: skal man altid være smilende? Hvornår er det i orden at skælde ud? Hvornår må man sige fra?

Alle disse ting er en del af det at have værdier. Nogle værdier er vi meget bevidste om, men sommetider, når vi stiller os selv spørgsmål og tænker nærmere over, om vi lever efter disse værdier, kan der komme nogle overraskelser. Prøv selv:

Med alt det ovenstående i mente, skal I nu to og to bruge 5 min. på at besvare de to nedenstående spørgsmål, der handler om jeres forhold til verden: den måde I er på, forstår verden på, og hvordan, I mener, man bør opføre sig i den. Husk at skrive jeres refleksioner ned undervejs!

Et eksempel på besvarelse af spørgsmål 1:

"Jeg smiler altid tilbage til folk, da det gør deres dag bedre. Jeg mener man skal gøre mod andre, som man gerne vil have de gør ved en. Man skal altid udvise kærlighed og venlighed til andre."

Spørgsmål:

1. Hvordan mener I, man skal møde andre mennesker?

Skal man f.eks. være inkluderende overfor alle, eller man må godt sommetider afvise nogen?

2. Hvorfor er det den rigtige måde at møde mennesker på?

Ville jeg f.eks. blive ked af det, hvis jeg blev afvist? Eller gider jeg ikke arbejde sammen med nogen, som ikke vil lægge det samme arbejde som mig?

LIVSANSKUELSER

Som beskrevet tidligere, kommer de værdier vi har, til at forme den måde, vi ser og agerer i verden på. Det vil altså sige, at vores værdisæt fører til livsanskuelser. Begrebet livsanskuelse kan derved forstås som vores individuelle måde at se og forstå verden på.

Øvelse 1 viser nogle af de værdier som skaber ens egen livsanskuelse. Andre eksempler kan f.eks. være, at man vælger at være buddhist, og tage buddhismens livsanskuelse med de fire ædle sandheder til sig, der forklarer, at livet er lidelse, årsagen dertil, at lidelsen kan ophøre, og angiver vejen væk fra lidelsen. Det kan også være, man i stedet vælger en livsanskuelse, der handler om materielle værdier og at tjene en masse penge.

Når vi ud fra forskellige tilgange undersøger, hvordan vi ville agere etisk i en given situation, undersøger vi vores livsanskuelser. Livsanskuelser kan opstå ud fra særlige religiøse perspektiver som f.eks. næstekærlighedsbuddet i kristendommen eller de fem søjler i islam, men man kan også være opdraget til andre særlige livsanskuelser og moralske handlemønstre fra sine forældre eller den kultur, man er opvokset i.

K. E. Løgstrup og mødet med andre

Som mennesker befinder vi os næsten dagligt i situationer, der kræver etiske overvejelser, hvor vi handler ud fra de livsanskuelser vi har med os – særligt i forhold til mødet med andre. Det kan være i forhold til at forstå, hvorfor nogen af religiøse årsager ikke vil reddes af bloddonation, eller hvorfor nogen vælger at feste i stedet for at læse op til eksamen. Den danske teolog, K. E. Løgstrup (1905 – 1981), beskriver det på følgende måde:

Den enkelte har aldrig med et andet menneske at føre, uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være lidt, en forbigående stemning, oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det sted simpelthen står til den enkelte, om den andens liv lykkes eller ej.

Løgstrup 1956:25

Ovenstående citat kan måske se temmelig bastant ud, men ser vi nærmere på det, betyder det i sin enkelthed, at vores menneskelige tilgang til og forståelse af hinanden og omverdenen er med til at forme både vores egen selvforståelse og identitet, men også det andet menneske vi møder. Dette kunne være i mødet med et menneske, der føler sig ensom og usikker og forsigtigt prøver at smile tilbage: hvordan modtager vi dette smil? Smiler vi tilbage kan det få den konsekvens, at den anden føler sig set og anerkendt. Vælger vi at ignorere, kan det betyde, at den anden måske bliver bekræftet i, at der ikke er nogen, der ser eller anerkender ham/hende.

Øvelse 2

Nogle livsanskuelser er meget vigtige for os og har fundamental betydning for vores personlighed og identitet. Andre livsanskuelser kan have mindre betydning for os i vores liv. De dele, der får en særlig betydning, kaldes ofte for kerneværdier. Kerneværdier udgør en vigtig del af din identitet, hvilket vil sige, at de udgør nogle vigtige dele af den, du er og det, du mener, er de værdifulde ting i livet. Med det in mente kommer her den næste lille øvelse.

MINE KERNEVÆRDIER (Individuel øvelse)

2. Øvelse

I denne øvelse skal du selv arbejde med de kerneværdier, du finder særligt vigtige. Kerneværdier vil sige de værdier, som er de allervigtigste og dem, du går mindst på kompromis med, dvs. mindst vil ændre på i en given situation

Øvelsen her kan være svær, idet kerneværdier ikke altid er lige nemme at få til at træde tydeligt frem. Sommetider kan det blot være en fornemmelse af, hvad man synes er vigtigt.

Du skal bruge 5 minutter på dette hurtigskriv, og den skal løses individuelt.

Prøv på bedste detektivmanér at finde frem til, hvilke værdier, du synes, er vigtige i dit liv og som former din livsanskuelse. Lav en opstilling af de værdier du vurderer, er de tre vigtigste. Det kan f.eks. være at ville hjælpe andre, at være sammen med sin familie, at være vegetar, at være bevidst om miljøet osv.

Husk at skrive dine refleksioner ned undervejs!

SØREN KIERKEGAARD OG INDERLIGGØRELSE

Den førnævnte danske teolog og filosof, Søren Kierkegaard (1813 – 55), beskrev, at grunden til, at nogle værdier bliver særligt vigtige for os, er, at vi *inderliggør* dem. Det vil sige, at vi gør dem særligt værdifulde for os i den måde, vi ser og oplever dem på. De kan være kommet fra religiøse overbevisninger, opdragelse, eller noget man har læst eller hørt, men fælles for dem er, at de former sig til en kerneværdi, der således får stor betydning for den måde, vi anskuer verden på.

En del af denne tankegang, kommer fra en særlig teoretisk retning, der hedder eksistentialisme, som netop Søren Kierkegaard anses for at være faderen til.

Søren Kierkegaard betragter det at være menneske som noget, vi vælger. Altså: hvordan vil vi være menneske? Det vil sige, at vi vælger, hvad og hvordan vores værdier og forståelse af os selv træder frem.

Det er vigtigt at gøre sig bevidst, mener Søren Kierkegaard, at den måde vi vælger at være menneske på, er et frit valg. Vælger vi religion, er det et valg. Vælger vi at droppe ud af vores uddannelse, er det et valg. Det vigtige for Kierkegaard er her, at vi bliver bevidste om vores valg og gør os selv bevidste om, hvorfor vi gør, som vi gør. Vi kan sagtens have en masse tanker om, hvad der er rigtig og forkert, men når vi står i en given situation, hvor det kræves, vi handler på en særlig måde, kan vi risikere, at vi glemmer eller undlader at handle efter de værdier og livsanskuelser, vi står for, og i stedet kommer til at gøre som alle andre.

Eller måske er vi ikke engang bevidste om, hvorfor vi handler, som vi gør. I forhold til eksemplet med den ensomme og smilet, lader vi måske være med at smile tilbage, selvom vi godt ved, det ville være det rigtige. Alle andre ignorerer personen, og derfor kommer vi også selv til at gøre det af bekymring for at falde uden for gruppen.

Valg og at vælge

Søren Kierkegaard (1813-1855) var en dansk filosof, teolog og forfatter. Han betragtes ofte som den første eksistentialist og er kendt for sine dybe overvejelser om individet, tro, etik og eksistens. Begrebet "valget" spiller en central rolle i Kierkegaards tænkning. Han ser livet som en række valg, hvor hvert valg ikke kun er en ekstern beslutning, men også en intern, åndelig beslutning om, hvem man er, og hvordan man vil forstå og forholde sig til sit eget liv. For Kierkegaard er autenticitet centralt. At træffe et valg handler for ham også om autenticitet, hvilket betyder at være ægte og sand over for sig selv. Dette indebærer, at man ikke skal lade sig styre af samfundets forventninger, men i stedet basere sine valg på sin egen dybe overbevisning og tro.

Netop det at inderliggøre noget vil sige, at noget bliver så vigtig en del af én, at man bevidst vælger det til – også selvom det kan betyde, at man ikke gør som alle andre, eller at det fører til besværligheder med omverdenen i ens eget liv. En person kan have det at holde jul som noget særligt vigtigt, fordi man er sammen med sin familie. En anden kan se julen som noget særligt vigtigt, fordi det er en religiøs højtid. Andre igen føler sig ekskluderet af julen og vælger den bevidst fra.

Uanset hvilken værdi man sætter højest og inderliggør, er det en subjektiv beslutning, enhver må træffe for sig selv. Når jeg for eksempel udtrykker, at det at være god over for andre mennesker er værdifuldt og meningsfuldt for mig, er det nødvendigvis på ingen måde det samme for alle andre. Kort sagt: jeg udtrykker noget subjektivt, noget som netop for mig er sandt, uden at det nødvendigvis er sandt for alle andre. Det kunne jo f.eks. være, at andre anser det at være god, som noget helt andet end det, jeg lægger i værdien: at være god. Men idet, at jeg netop vælger at ville være god, står jeg også med en frihed til at vælge, hvad der engagerer mig eller optager mig. Det er her *inderligheden* kommer i spil; for i hvor høj grad vælger jeg denne kerneværdi, der handler om at være god, og hvor meget vil jeg sætte på spil for den? Er jeg villig til at tage et skænderi med mine venner, hvis jeg synes, de behandler nogen på en måde, der er i uoverensstemmelse med den måde, jeg ser, man skal være god på? Og hvis jeg er, er jeg så også villig til at tage konsekvenserne, der kan betyde, at mine venner bliver sure, hvilket i sidste ende kan få konsekvenser for min relation til dem?

Sagt med Kierkegaards egne ord: "*en sandhed jeg kan leve eller dø for*". Deri ligger også et ansvar for at vælge at tage sin egen eksistens på sine egne skuldre. Det vil sige: jeg har selv et ansvar for, hvor meget jeg vil bibeholde min opfattelse af, hvad det vil sige at være god, og hvor meget jeg vil gå på kompromis i forhold til andres opfattelse.

Dette bringer os til den tredje og sidste individuelle øvelse. I denne øvelse dykker vi ned i vores kerneværdier: Hvor stammer de fra? Har vi selv valgt dem, og hvordan har vi inderliggjort dem? Og baseret på deres inderliggørelse, hvor vigtige er de så for os?

Se næste side.

MINE INDERLIGGJORTE VÆRDIER (individuel skriveøvelse)

3. Øvelse

De to tidligere øvelser har handlet om at reflektere over, hvad værdier er og hvilke værdier, der er vigtige i ens liv. Denne øvelse handler om, hvor betydningsfulde og meningsfulde de værdier, man har, er for én, samt hvordan de tager sig ud i éns liv. Det vil sige: det handler om, hvor inderliggjorte de er for dig som subjekt. Derudover handler øvelsen om at undersøge, hvor disse værdier kommer fra/hvor man har tilvalgt dem fra (f.eks. forældre, opdragelse, noget man har læst sig til, oplevelser eller andet).

I denne øvelse skal du overveje dine tidligere refleksioner, og du skal bruge 5 minutter på refleksionsskrivning over dine overvejelser:

Sid og reflekter over de 3 vigtigste kerneværdier, du fandt tidligere i øvelse 2: Hvordan får de tre kerneværdier betydning for, hvordan du agerer etisk?

- A. Prøv at reflektere over, hvorfra du har fået disse 3 kerneværdier: er de blevet dig givet fra dine forældre, fra din skole, fra en ven eller andet, eller er det noget, du selv har valgt?
- B. Hvordan har dine kerneværdier betydning for, hvordan du lever dit liv, og hvordan du agerer overfor andre mennesker?
- C. Prøv at overveje, hvordan dine kerneværdier påvirker din "frihed" (det kan f.eks. være, at du investerer tid i din træning, men fravælger familiemiddage. Eller at du ikke kan træne, fordi så meget, som du egentlig gerne ville, fordi du gerne vil have tid med din familie)?

CASES

I har nu arbejdet individuelt med *at blive bevidst om*, hvad værdier er, hvilke der er vigtige for jer, og hvilken betydning de har for, hvordan I lever jeres liv. Den næste del kommer til at handle om at bevæge sig ud af sine egne værdier og i stedet sammen gå på opdagelse i, hvordan I ville vælge *at handle* i særlige situationer.

Til dette er der to cases med spørgsmål. Spørgsmålene handler både om, hvordan I selv tænker, I ville handle i forhold til jeres værdier, men også om at skabe en forståelse for, hvordan andre kunne agere. Besvarelsen af spørgsmålene handler ikke om, at I diskuterer dem, men om, at I har en *dialog* om dem.

Case-arbejdet som dialog – *ikke* diskussion

Det er vigtigt i fællesarbejdet, at det handler om en dialog om spørgsmålene og ikke en diskussion. En diskussion handler om at prøve at flytte holdninger og synspunkter. Det er ikke det, I skal gøre her. I stedet skal I respektere hinandens værdisæt og livssyn, og ud fra de værdisæt og livssyn, I hver især har, skal I tale om de spørgsmål, der er i forhold til de 2 cases. I skal kun arbejde med én case ad gangen, for at komme i dybden.

Optakt til case-arbejdet

De nedenstående cases tager helt konkret udgangspunkt i det, man f.eks. ville kunne møde i forbindelse med pædagoguddannelsen. Det er vigtigt, I holder jer for øje, at ligesom det tidligere har været beskrevet, er det ikke alle, der er enige om værdisæt og livsanskuelser. Det er noget af det, der gør mødet med andre mennesker spændende: at vi ikke ser verden på samme måde. Det betyder samtidig også, at der ikke er noget endegyldigt svar på spørgsmålene; ingen rigtig eller forkert opfattelse. Det er netop målet med dette case-arbejde: at I ser på det med forskellige forståelser og tilgange, men samtidig med bevidstheden om, at der kunne være andre måder, der kunne være lige så korrekte.

For at opstille nogle spilleregler for, hvordan en konstruktiv dialog tager sig ud, har vi nedenfor oplistet det, vi kalder spilleregler for case-arbejdet.

I tråd med Kierkegaard er enhver forståelse og bevidstgørelse af værdier og holdninger en sandhed for den enkelte, og denne sandhed skal respekteres!

Spilleregler i dialogen

Tænk åbent og undrende

Tænk sammen

Lyt, vis tillid og vær tålmodig

Sæt dig selv på spil – hav kritisk selvrefleksion

Se cases fra næste side.

Case 1: Willum

I har alle kendt Willum siden 7. klasse. Han har altid været meget livlig. Nogen ville endda sige, han var lidt af en rod. I 8. klasse får Willum en scooter. Han elsker at drøne rundt på sin scooter og gøre gangstierne omkring skolen usikre. Flere af jer har været rigtig gode venner med Willum; der sker altid noget nyt og spændende, når han er med.

Til en klassefest i 9. klasse drikker Willum en hel del vodka, som han har smuglet med. Senere på aftenen vil han ned på tanken for at score nogle øl.

20 min. efter han er kørt, høres ambulancerne. Willum er kørt galt. Han har ramt en pensionists hundesnor, idet hunden gik et stykke foran pensionisten. Hunden står ikke til at redde. Desværre ramte Willum asfalten med hovedet først. Mandag i skolen får I besked om, at Willum har pådraget sig en hjerneskada efter faldet og nok aldrig kommer sig helt. I besøger ham et par gange på hospitalet, men langsomt holder det op.

Efter 9. klasse bliver der travlt med gymnasiet og andre ting, men en dag ringer Willum til jer. Han spørger, om I ikke kunne tænke jer at samle alle fra den gamle klike og komme hen og besøge ham i hans nye lejlighed. I samles 4 af de gamle venner en fredag eftermiddag for at tage på besøg hos Willum. Da I kommer frem til adressen, kan I se, det er en eller anden form for bosted. I ringer på, og pædagogen Mette lukker op. Mette kigger venligt på jer og inviterer jer ind. Hun fortæller, at Willum virkelig har glædet sig meget til at se jer: *"Men I skal lige vide, at han har det meget svært for tiden"*. Hun viser jer over til hans lejlighed. Da I kommer ind, kan I se, at Willum sidder inde i sin stue – i sin kørestol. Han ligner ikke sig selv. Han er blevet meget tynd og kan næsten ikke holde hovedet selv længere. Der lugter af afføring inde i stuen. Han lyser op i øjnene, da han ser jer, men begynder hurtigt at græde af glæde over, at I er der, og han har meget svært ved at stoppe.

Hele aftenen vil han gerne snakke gamle minder fra folkeskolen. Undervejs i minderne begynder han flere gange at græde. Ved 22-tiden banker Mette på og kommer ind. Hun vurderer, det vist er ved at være tid for Willum at komme i seng. Hun følger jer ud. Inden I når helt ud, siger Mette pludselig: *"I skal lige vide, at Willum føler sig meget ensom og alene, så det ville være supergodt, hvis I sommetider ville besøge ham. Det er meget svært, når man i så ung en alder får en hjerneskada"*.

På vej hjem er I alle lidt stille. Det har været en meget mærkelig aften. En af jeres telefoner ringer. Det er Willum: *"Jeg vil bare lige sige tusind tak fordi I kom, det var superhyggeligt. Kommer I snart igen, måske på søndag?"* Han begynder at græde lidt i telefonen: *"Det kunne bare være så superfedt at ses igen. Det er superfedt at snakke om gamle dage...Ik?!"* I kan høre Mette i baggrunden sige til Willum, at hun tror, han skal sige farvel for nu.

Spørgsmål til Case 1:

I skal nu i jeres gruppe drøfte casen ud fra følgende refleksions-spørgsmål:

- A. Hvilke problemstillinger ser I, der er i casen?
- B. Hvordan tænker I, man bør forholde sig til Willum? Hvordan bør man forholde sig til et andet menneske, der beder om hjælp?
- C. Hvordan tænker I, pædagogen Mette bør forholde sig i casen? Hvordan tænker I, en professionel omsorgsperson bør agere i sådan en situation?
- D. Hvordan tænker I, man bør agere i en vennegruppe, når et andet menneske beder om hjælp ligesom Willum?

Case 2: Yosef

I har tit gruppearbejde sammen med Yosef. Han er en flink fyr, på 17 år, der tager tingene stille og roligt – somme tider måske næsten for roligt. I er fem, der ofte mødes og fester sammen, den ene er Yosef. Som oftest går det på skift, hvor I mødes – på nær med Yosef. Han har aldrig lagt hjem til. Hen imod sommerferien taler I om, at det kunne være sjovt at mødes og holde en lille fest sammen. Snakken går om, hvad I skal lave, og hvor I skal mødes. Det bliver under planlægningen flere gange nævnt, at det er Yosefs tur til at holde festen. Til sidst rejser Yosef sig sur op og går sin vej, mens han siger: *"I kan godt glemme det, det bliver fandeme ikke hjemme hos mig."* Næste dag kommer han hen til jer alle og undskylder for sit vredesudbrud. Han fortæller, at han har haft en snak med nogle af pædagogerne på det bosted, han bor på, og han har fået "grønt lys". Det er første gang, I hører, at Yosef bor på et bosted, men I aftaler at mødes hos ham på fredag, færdiggøre en større opgave, spise aftensmad sammen og derefter drikke for senere at tage i byen.

Fredag mødes I hjemme hos Yosef. I sidder inde i et fælleslokale på Yosefs bosted og laver opgaven alle fem. Der bor 10 andre på samme bosted, og de kommer alle interesserede og nysgerrige forbi og hilser på jer. Det virker umiddelbart meget hyggeligt, men det er tydeligt, at Yosef oplever det som værende pinligt.

På et tidspunkt kommer der en pædagog, som hedder Finn. Finn hilser på jer alle og henvender sig derefter til Yosef og spørger ham: *"Har du tænkt nærmere over, om du vil med en uge til Barcelona i sommerferien, som vi aftalte på fællesmødet?"* Yosef kigger ned, og der bliver en lidt anspændt stemning. Yosef siger ikke noget, og Finn trækker sig lige så stille tilbage.

Om aftenen sidder I inde på Yosefs værelse, og en af jer spørger Yosef, hvorfor han bor her. Yosef fortæller, at hans mor sidder i fængsel, og at hans far er misbruger, så derfor er han blevet tvangsfjernet til det her sted. Det er tydeligt, at Yosef ikke rigtig vil snakke om det.

Senere på aftenen hygger I og drikker lidt. Det banker på døren og ind kommer Finn. Finn kigger lidt rundt på jer alle og spørger, om I drikker alkohol. Yosef svarer vredt tilbage: *"Hvad kommer det dig ved."* Finn forklarer stille og roligt, at det her er et bosted, hvor der ikke må indtages alkohol, da nogen af dem, der bor her, kan have forskellige problemer i forhold til alkohol. Han beder jer alle forlade bostedet på nær Yosef, som skal blive.

Senere samme aften er I alle gået i byen. Yosef skriver til jer og spørger, hvor I er, da han gerne vil mødes. Efter 15 minutter kommer han ned til jer – tydeligvis temmelig beruset. Han fortæller en del om, hvor sindssygt irriterende pædagogerne på bostedet er, og at ham Finn altid er på nakken af ham. Han fortæller, at når han er færdig her i aften, har han aftalt med sin far, at han kan tage hjem til ham og sove.

Næste morgen, ringer det på døren. Det er politiet. De leder efter Yosef. Han er stukket af fra bostedet. Politiet vil høre, om I ved, hvor han kunne være.

Spørgsmål til Case 2:

I skal nu i jeres gruppe drøfte casen ud fra følgende refleksionsspørgsmål:

- A. Hvilke problemstillinger ser I, der er i casen?
- B. Hvordan tænker I, man burde forholde sig til disse problemstillinger?
- C. Hvordan tænker I, man bør forholde sig til Yosef? Hvordan bør man forholde sig til et andet menneske, der har det svært?
- D. Hvordan tænker I, Finn bør forholde sig i casen? Hvordan tænker I, en professionel omsorgsperson bør agere i en sådan situation?
- E. Hvordan tænker I, vennegruppen i casen bør forholde sig til situationen? Hvordan tænker I, man bør agere i en vennegruppe, når et andet menneske står i en situation som Yosef? Hvordan ville I forholde jer, hvis politiet kontaktede jer?

OPSAMLING OG AFRUNDING

I har nu brugt tid på refleksion over egne værdier og samtale om etik i mødet med andre og særligt i pædagogiske fag. Til slut er der forslag til spørgsmål til opsamling, I kan tale om i klassen.

- A. Er du blevet klogere på dine egne værdier og livsanskuelse?
- B. Har du fundet ud af noget du ikke var klar over før?
- C. Hvad tænker I om Løgstrups teori om, at vi i mødet med den anden er med til at skabe vores egen identitet men også den andens?
- D. Hvad tænker I om Søren Kirkegaards idé om, at man vælger hvordan man vil være menneske?
- E. Hvad tænker du om en pædagogs arbejde efter casene?
- F. Er der andre fag, hvor det også kunne være vigtigt at reflektere over værdier?
- G. Kan religionsfaget noget i forhold til mødet med andre mennesker? Og er der jobsituationer, hvor dette kunne være relevant?

Se film 2

LITTERATUR

- Arendt, Hannah (1998): *Om Vold, tænkning og moral – To essays*. Det Lille forlag.
- Buber, Martin (1964): *Jeg og du*. Munksgaardserien.
- Held, Finn (2001): De pædagogiske fag og professioner. I: *Introduktion til pædagogik*. Red. Finn Held og Flemming Olsen. Frydenlund.
- Høffding, Harald 1913): *Etik*. Nordisk Forlag, Kristiania.
- Løgstrup, Knud Erik 1956): *Den etiske fordring*. Gyldendal, Haslev.
- Ryberg, Jesper (2013): *Forstå etikken*. Hans Reitzels Forlag.
- Vardy og Grosch (1994): *Etikkens puslespil*. Unitas Forlag.